

Sygn. akt I CSK 959/14

POSTANOWIENIE

Dnia 13 sierpnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Barbara Myszka

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A. M.

przy uczestnictwie Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji
Spółki z o.o. w R.

o ustanowienie służebności przesyłu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 13 sierpnia 2015 r.,
skargi kasacyjnej uczestnika postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w R.
z dnia 24 kwietnia 2014 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w R. do ponownego rozpoznania, pozostawiając
temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w R. postanowieniem z dnia 19 września 2013 r. ustanowił na nieruchomości oznaczonej jako działka nr 393/4 położonej w R. na rzecz uczestnika Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w R. służebność urządzenia służącego do przesyłu wody w postaci rurociągu $\varnothing=1000$ mm w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania tego urządzenia przesyłowego pasem o szerokości 8 m w sposób wskazany szczegółowo na wyrysie z mapy ewidencyjnej z dnia 4 stycznia 2013 r. oraz zasądził od uczestnika Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w R. na rzecz wnioskodawcy kwotę 58.150 zł tytułem wynagrodzenia za ustanowioną służebność.

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2014 r. Sąd Okręgowy w R. oddalił apelację uczestnika, który kwestionował określoną przez Sąd Rejonowy wysokość wynagrodzenia za ustanowienie służebności.

Sądy obu instancji uznały, że uczestnik nie wykazał tytułu prawnego do korzystania z działki nr 393/4 w zakresie służebności przesyłu. Decyzja Urzędu Miejskiego w R. z dnia 24 sierpnia 1975 r., wydana na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczeniu nieruchomości (jedn. tekst: Dz.U. z 1974 r., Nr 10 poz. 64 ze zm.), na którą się powołuje, zezwoliła Okręgowej Dyrekcji Inwestycji Miejskich w R. na wykonanie robót związanych z budową i rozbudową wodociągów, w tym magistrali przebiegającej m.in. przez działkę, której dotyczy postępowanie, stanowiącą wówczas własność H. G., nie uregulowała jednak stosunków cywilnoprawnych pomiędzy uczestnikiem a właścicielem tej nieruchomości.

Uczestnik nie nabył również odpowiedniej służebności gruntowej w drodze zasiedzenia - jego wniosek o stwierdzenie zasiedzenia został oddalony prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w R. z dnia 14 stycznia 2008 r.

W ocenie Sądów obu instancji w stanie faktycznym sprawy zostały spełnione przesłanki ustanowienia służebności przesyłu. Kwestionowana przez uczestnika

w apelacji wysokość wynagrodzenia, ustalona została przez Sądy w oparciu o dane z opinii biegłego, które nie były kwestionowane przez uczestnika.

Sąd Okręgowy uznał za niewiążący w niniejszym postępowaniu sposób rozstrzygnięcia innej sprawy cywilnej, w której Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 21 lutego 2013 r. (sygn. akt I CSK 354/12) uwzględnił skargę kasacyjną Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w R. – wnioskodawcy w postępowaniu o zasiedzenie służebności na innej nieruchomości, przez którą przebiega ta sama wodociągowa sieć przesyłowa, wyrażając pogląd o dobrej wierze przedsiębiorstwa uzyskującego posiadanie urządzenia przesyłowego wybudowanego na cudzej nieruchomości na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczeniu nieruchomości (jedn. tekst: Dz.U. z 1974 r., Nr 10 poz. 64 ze zm.). Zaakceptował natomiast stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 8 kwietnia 2014 r., III CZP 87/13, OSNC 2014/7-8/68), zgodnie z którym wykonywanie uprawnień w zakresie wynikającym z tego rodzaju decyzji, stanowiącej tytuł prawny do ich wykonywania, nie prowadzi do nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu.

Uczestnik zaskarżył całość postanowienia Sądu Okręgowego skargą kasacyjną opartą na podstawie naruszenia prawa materialnego i zgłosił zarzuty błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania: art. 49 § 1 k.c. w zw. z art. 35 ust. 1 i 2 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości w zw. z art. 305² § 2 k.c. poprzez uznanie, że wystąpiły przesłanki ustanowienia służebności przesyłu w sytuacji, kiedy przedsiębiorca będący właścicielem urządzeń przesyłowych wykonuje uprawnienia wynikające z decyzji wydanej na rzecz jego poprzednika prawnego; art. 292 k.c. w związku z art. 176 § 1 k.c. przez błędne uznanie, że uczestnik był posiadaczem samoistnym w złej wierze w chwili wejścia w posiadanie służebności i w konsekwencji nie mógł skutecznie zasiedzieć służebności na podstawie art. 292 k.c.; art. 172 § 1 w związku z art. 292 k.c. oraz art. 7 k.c. przez przyjęcie, że poprzednik prawny wnioskodawcy był posiadaczem służebności w złej wierze, podczas gdy przejęcie nieruchomości w posiadanie nastąpiło na podstawie decyzji administracyjnej, która nigdy nie została zakwestionowana; art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie

wywłaszczenia nieruchomości w zw. z art 292 w związku z art. 172 § 1 k.c. poprzez przyjęcie, że budowa urządzeń przesyłowych w oparciu o decyzję wydaną na podstawie art. 35 ust. 1 w/w ustawy nie uzasadnia przyjęcia dobrej wiary wnioskodawcy jako posiadacza służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

We wnioskach skarżący domagał się uchylecia zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w całości i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, w tym do rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej skupiają się na kwestii znaczenia prawnego decyzji administracyjnej z dnia 24 lipca 1975 r., wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (tekst jedn.: Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64, ze zm.; dalej: "u.z.t.w.n."), zezwalającej, jak ustaliły Sądy obu instancji, na przeprowadzenie spornego rurociągu przez nieruchomość stanowiącą obecnie własność wnioskodawcy. Sąd Okręgowy uznał, że nie miała ona znaczenia dla oceny, czy objęcie tej nieruchomości w posiadanie w zakresie korzystania z niej na potrzeby sieci przesyłowej nastąpiło w dobrej wierze, ponieważ wykonywanie na jej podstawie przyznanych w niej uprawnień nie prowadzi do nabycia przez zasiedzenie służebności odpowiadającej służebności przesyłu, a w rezultacie nie podważa zasadności stanowiska, że zachodziły podstawy do ustanowienia stosownej służebności przesyłu na podstawie art. 305¹ k.c. i trwałe uregulowanie w ten sposób cywilnoprawnych stosunków pomiędzy przedsiębiorstwem przesyłowym a każdorazowym właścicielem nieruchomości.

Argumentacja Sądu Okręgowego wskazuje na niewłaściwą interpretację poglądu wyrażonego we wskazanej w uzasadnieniu uchwale Sądu Najwyższego III CZP 87/13 z dnia 8 kwietnia 2014 r. Uchwała ta wyjaśnia skutki prawne, jakie wywołuje wydanie decyzji przewidzianej w art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n. Decyzja taka ma charakter wywłaszczeniowy i powoduje trwałe ograniczenie prawa własności nieruchomości, odbierając właścicielowi prawo sprzeciwiania się i wymuszając na

nim znoszenie wykorzystania tej nieruchomości dla celów publicznych, na których realizację w decyzji tej zezwolono. Stanowi akt kształtujący treść prawa własności, jednak nie w drodze ustanowienia służebności, a więc innego prawa cywilnego, lecz w drodze trwałego umniejszenia zakresu prawa własności. Sposób, w jaki prawo własności zostało ograniczone określała decyzja, w której treść, z mocy ustawy, włączona była również konieczność znoszenia działań oznaczonych w art. 35 ust. 2 u.z.t.w.n., polegających na korzystaniu i utrzymywaniu urządzeń przesyłowych w należyłym stanie. Wywłaszczenie następowało na rzecz państwa, które z kolei udzielało określonemu podmiotowi uprawnień do wykonywania zadań, uzasadniających odjęcie właścicielowi części praw. Z charakteru prawnego decyzji administracyjnych oraz z cech urządzeń, posadowieniu których służyły decyzje mającej podstawę w art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n. wynika trwałość ustanowionego w nich ograniczenia prawa własności nieruchomości. Działania przedsiębiorcy korzystającego z urządzeń przesyłowych, które legalnie postawił na cudzej nieruchomości, polegające na wchodzeniu na tę nieruchomość i podejmowaniu w stosunku do własnych urządzeń czynności koniecznych dla zapewnienia ich sprawności technicznej, mieszczące się w granicach wyznaczonych odjęciem właścicielowi nieruchomości części przysługującego mu prawa własności, jest wykonywaniem uprawnień zagwarantowanych przedsiębiorcy w ustawie (art. 35 ust. 2 u.z.t.w.n.) i nie polega na skierowanym przeciwko właścicielowi posiadaniu cudzej nieruchomości, ponieważ jest podejmowane w zakresie, w którym właściciel nieruchomości został w swoim prawie trwale ograniczony. Z tych przyczyn w wypadku, kiedy przedsiębiorstwo korzysta z sieci przesyłowej zrealizowanej w zakresie wynikającym z decyzji wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n. i wykonuje w stosunku do niej uprawnienia przewidziane w ust. 2 tego przepisu, jego działanie nie może być uznane za posiadanie cudzej nieruchomości w zakresie służebności odpowiadającej służebności przesyłu, ponieważ właścicielowi został odjęty ten zakres uprawnień właścicielskich do korzystania z nieruchomości. Bezprzedmiotowe staje się wówczas nie tylko rozważanie czy przedsiębiorstwo weszło w posiadanie cudzej nieruchomości w dobrej czy w złej wierze ale w ogóle wyłączone jest ustanawianie służebności o treści odpowiadającej uprawnieniom przedsiębiorstwa

przesyłowego o charakterze administracyjnoprawnym, ponieważ ograniczone w drodze wyłączenia prawo własności nieruchomości nie stanowi substratu, który można obciążyć służebnością o analogicznej treści.

Ze względu na to, że Sąd Okręgowy wyszedł z odmiennych założeń i nie poddał decyzji administracyjnej, na którą powołuje się uczestnik, niezbędnej ocenie, zaskarżone postanowienie należało uchylić i przekazać sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., słuszny bowiem okazał się zarzut błędnej wykładni art. 49 § 1 k.c. w zw. z art. 35 ust. 1 i 2 ustawy o zasadach i trybie wyłączenia nieruchomości w zw. z art. art. 305² § 2 k.c. Natomiast zarzuty upatrujące w decyzji administracyjnej wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n. podstaw dobrej wiary wejścia w posiadanie cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej o cechach służebności przesyłu nie zasługiwały na uwzględnienie.

Orzeczenie o kosztach postępowania wynika z postanowień art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1, art. 108 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c.

(eb)